

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ

ΠΕΡΙ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΥ

Περὶ Θεῶν

καὶ Κόσμον

Typed and typesetted by Dr. A. Tsolomitis
University of the Ægæan
Department of Mathematics
832 00 Karlovassi
Samos
atsol@aegean.gr

The source file is available on request.

The original file can be always found at <http://www.ysee.gr> and it is also mirrored at <http://iris.math.aegean.gr/classics/>

This work is “copylefted” according to the latest release of the General Public Licence (<http://www.gnu.org>). In particular if you modify this file you have to give the resulting file for free (this includes translations to any other language (modern Greek included)). In addition to this, you can not distribute modified versions of this file without mentioning in the copyright section that the original is at <http://www.ysee.gr>.

Περιεχόμενα

1.	Οἷον δεῖ εἶναι τὸν ἀκούοντα. καὶ περὶ κοινῆς ἐννοίας	1
2.	᾽Ότι ὁ Θεὸς <ἀγαθὸς καὶ ἀπαθής> οὐ μεταβάλλεται	1
3.	᾽Ότι πᾶς Θεὸς ἀγέννητος καὶ ἀίδιος	1
4.	᾽Ότι πᾶς Θεὸς ἀσώματος	1
5.	᾽Ότι οὐκ ἐν τόπῳ	1
6.	Περὶ μύθων. ὅτι καὶ θεῖοι οἱ μῦθοι	1
7.	[᾽Ότι] διὰ τί θεῖοι οἱ μῦθοι	2
8.	᾽Ότι πέντε εἶδη τῶν μύθων. καὶ ἐκάστου ὑποδείγματα	2
9.	Περὶ τῆς πρώτης αἰτίας	4
10.	Περὶ τῶν ὑπερκοσμίων Θεῶν	4
11.	Περὶ τῶν δώδεκα ἐγκοσμίων	4
12.	᾽Ότι σφαιραῖα δώδεκα	5
13.	Περὶ τῆς φύσεως τοῦ Κόσμου καὶ τῆς αἰδιότητος . . .	5
14.	᾽Ότι γῆ μέση. καὶ διὰ τί	5
15.	Περὶ νοῦ καὶ ψυχῆς	6
16.	᾽Ότι ἀθάνατος ἡ ψυχὴ	6
17.	Περὶ Προνοίας καὶ Εἰμαρμένης καὶ Τύχης	6
18.	Περὶ Ἀρετῆς καὶ Κακίας	7
19.	Περὶ ὀρθῆς πολιτείας καὶ φαύλης	8
20.	Ποθὲν τὰ κακὰ. καὶ ὅτι κακοῦ φύσις οὐκ ἔστιν	8
21.	Πῶς τὰ αἰδία λέγεται γίνεσθαι	9
22.	Πῶς οἱ Θεοὶ μὴ μεταβαλλόμενοι ὀργίζεσθαι καὶ θε- ραπεύεσθαι λέγονται	10
23.	Διὰ τί ἀνενδεεῖς ὄντας τοὺς Θεοὺς τιμῶμεν	10
24.	Περὶ θυσιῶν καὶ τῶν ἄλλων τιμῶν. ὅτι Θεοὺς μὲν οὐδὲν ἀνθρώπους δὲ ὠφελοῦμεν	10
25.	᾽Ότι καὶ φύσει ἄφθαρτος ὁ Κόσμος	11
26.	Διὰ τί ἀθειᾶι γίνονται. καὶ ὅτι Θεὸς οὐ βλάπτεται . .	12
27.	᾽Ότι αἱ ἀποφράδες διὰ τὸ μὴ δύνασθαι αἰεὶ τοὺς ἀν- θρώπους θεραπεύειν ἐγένοντο	12
28.	Διὰ τί οἱ ἀμαρτάνοντες οὐκ εὐθέως κολάζονται . . .	12
29.	᾽Ότι διάφοροι αἱ κολάσεις. καὶ πᾶσαι μετὰ τῆς ἀλό- γου ψυχῆς διὰ τοῦ σκιοειδοῦς σώματος	13

30. Περί μετεμψυχώσεως. καὶ πῶς εἰς ἄλογα <αἱ ψυ-
χαὶ> λέγονται φέρεσθαι 13
31. Ὅτι ἀνάγκη μετεμψυχῶσιν εἶναι 13
32. Ὅτι καὶ ζῶντες καὶ τελευτήσαντες εὐδαίμονες οἱ ἀ-
γαθοί 13

1. Οἷον δεῖ εἶναι τὸν ἀκούοντα. καὶ περὶ κοινῆς ἐννοίας

Τοὺς περὶ Θεῶν ἀκούειν ἐθέλοντας δεῖ μὲν ἐκ παιδῶν ἤχθαι καλῶς, καὶ μὴ ἀνοήτοις συντρῆφεσθαι δόξαις· δεῖ δὲ καὶ τὴν φύσιν ἀγαθοῦς εἶναι καὶ ἔμφρονας, ἵνα ὁμοίον τι ἔχῃσι τοῖς λόγοις· δεῖ δὲ αὐτοὺς καὶ τὰς κοινὰς ἐννοίας εἰδέναι.

Κοινὰ δὲ εἰσὶν ἐννοιαὶ ὅσας πάντες ἄνθρωποι ὀρθῶς ἐρωτηθέντες ὁμολογήσουσιν·

2. Ὅτι ὁ Θεὸς <ἀγαθὸς καὶ ἀπαθής> οὐ μεταβάλλεται

οἷον ὅτι πᾶς Θεὸς ἀγαθός, ὅτι ἀπαθής, ὅτι ἀμετάβλητος· πᾶν γὰρ τὸ μεταβαλλόμενον ἢ ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἢ ἐπὶ τὸ χεῖρον· καὶ εἰ μὲν ἐπὶ τὸ χεῖρον, κακύνεται, εἰ δὲ ἐπὶ τὸ κρεῖττον, τὴν ἀρχὴν ἦν κακόν.

3. Ὅτι πᾶς Θεὸς ἀγέννητος καὶ ἀίδιος

Καὶ ὁ μὲν ἀκούων ἔστω τοιοῦτος. Οἱ δὲ λόγοι τοιοῦδε γινέσθωσαν· αἱ τῶν Θεῶν οὐσίαι οὐδὲ ἐγένοντο, τὰ γὰρ αἰεὶ ὄντα οὐδέποτε γίνονται, αἰεὶ δὲ εἰσίν, ὅσα δυνάμιν τε ἔχει τὴν πρώτην καὶ πάσχειν οὐδὲν πέφυκεν.

4. Ὅτι πᾶς Θεὸς ἀσώματος

Οὐδὲ ἐκ σωμάτων εἰσί· καὶ γὰρ τῶν σωμάτων αἱ δυνάμεις ἀσώματοι.

5. Ὅτι οὐκ ἐν τόπῳ

Οὐδὲ τόπῳ περιέχονται, σωμάτων γὰρ τοῦτό γε, οὐδὲ τῆς πρώτης αἰτίας ἢ ἀλλήλων χωρίζονται, ὥσπερ οὐδὲ νοῦ αἱ νοήσεις, οὐδὲ ψυχῆς αἱ ἐπιστῆμαι, οὐδὲ ζῶον αἱ αἰσθήσεις.

6. Περὶ μύθων. ὅτι καὶ θεῖοι οἱ μῦθοι

Τί δήποτε οὖν τούτους ἀφέντες τοὺς λόγους οἱ παλαιοὶ μῦθοις ἐχρήσαντο, ζητεῖν ἄξιον· καὶ τοῦτο πρῶτον ἐκ τῶν μύθων ὠφελείσθαι τό γε ζητεῖν, καὶ μὴ ἀργὸν τὴν διάνοιαν ἔχειν. Ὅτι μὲν οὖν θεῖοι οἱ μῦθοι ἐκ τῶν χρησαμένων ἔστιν εἰπεῖν· καὶ γὰρ τῶν ποιητῶν οἱ θεόληπτοι καὶ τῶν φιλοσόφων οἱ ἀριστοὶ, οἳ τε τὰς τελετὰς καταδείξαντες καὶ αὐτοὶ δὲ ἐν χρησιμοῖς οἱ Θεοὶ μῦθοις ἐχρήσαντο.

7. [᾽Οτι] διὰ τί θεῖοι οἱ μῦθοι

Διὰ τί δὲ θεῖοι οἱ μῦθοι φιλοσοφίας ζητεῖν. Ἐπεὶ τοίνυν πάντα τὰ ὄντα ὁμοιότητι μὲν χαίρει ἀνομοιότητα δὲ ἀποστρέφεται, ἐχρῆν καὶ τοὺς περὶ Θεῶν λόγους ὁμοίους εἶναι ἐκείνοις, ἵνα τῆς τε οὐσίας αὐτῶν ἄξιοι γίνωνται καὶ τοῖς λέγουσι τοὺς Θεοὺς ποιῶσιν εὐμενεῖς· ὅπερ διὰ τῶν μύθων μόνως ἂν γένοιτο. Αὐτοὺς μὲν οὖν τοὺς Θεοὺς κατὰ τὸ ῥητόν τε καὶ ἄρρητον, ἀφανές τε καὶ φανερόν, σαφές τε καὶ κρυπτόμενον οἱ μῦθοι μιμοῦνται, <καὶ> τὴν τῶν Θεῶν ἀγαθότητα, ὅτι ὥσπερ ἐκείνοι τὰ μὲν ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἀγαθὰ κοινὰ πᾶσιν ἐποίησαν, τὰ δὲ ἐκ τῶν νοητῶν μόνους τοῖς ἔμφοροσιν, οὕτως οἱ μῦθοι τὸ μὲν εἶναι Θεοὺς πρὸς ἅπαντας λέγουσι, τίνες δὲ οὗτοι καὶ ὅποιοι τοῖς δυναμένοις <μόνοις> εἰδέναι. Καὶ τὰς ἐνεργείας δὲ μιμοῦνται τῶν Θεῶν· ἔξεστι γὰρ καὶ τὸν Κόσμον μῦθον εἰπεῖν, σωμάτων μὲν καὶ χρημάτων ἐν αὐτῷ φαινομένων, ψυχῶν δὲ καὶ νῶν κρυπτομένων. Πρὸς δὲ τούτοις, τὸ μὲν πάντας τὴν περὶ Θεῶν ἀλήθειαν διδάσκειν ἐθέλειν τοῖς μὲν ἀνοήτοις, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι μανθάνειν, καταφρόνησιν, τοῖς δὲ σπουδαίοις ῥαθυμίαν ἐμποιεῖ· τὸ δὲ διὰ μύθων ἀληθὲς ἐπικρύπτειν τοὺς μὲν καταφρονεῖν οὐκ ἔα, τοὺς δὲ φιλοσοφεῖν ἀναγκάζει. Ἄλλα διὰ τί μοιχείας καὶ κλοπὰς καὶ πατέρων δεσμὰ καὶ τὴν ἄλλην ἀτοπίαν ἐν τοῖς μύθοις εἰρήκασιν; Ἥ καὶ τοῦτο ἄξιον θαύματος, ἵνα διὰ τῆς φαινομένης ἀτοπίας εὐθύς ἢ ψυχῇ τοὺς μὲν λόγους ἠγήσῃται προκαλύμματα, τὸ δὲ ἀληθὲς ἀπόρητον εἶναι νομίση;

8. ᾽Οτι πέντε εἶδη τῶν μύθων. καὶ ἐκάστου ὑποδείγματα

Τῶν δὲ μύθων οἱ μὲν εἰσι θεολογικοί, οἱ δὲ φυσικοί, οἱ δὲ ψυχικοί τε καὶ ὕλικοί, καὶ ἐκ τούτων μικτοί. Εἰσὶ δὲ θεολογικοὶ μὲν οἱ μηδενὶ σώματι χρώμενοι ἀλλὰ τὰς οὐσίας αὐτὰς τῶν Θεῶν θεωροῦντες· οἷον αἱ τοῦ Κρόνου καταπόσεις τῶν παίδων· ἐπειδὴ νοερός ὁ Θεὸς πᾶς δὲ νοῦς εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφει, τὴν οὐσίαν ὁ μῦθος αἰνίττεται τοῦ Θεοῦ. Φυσικῶς δὲ τοὺς μύθους ἔστι θεωρεῖν ὅταν τὰς περὶ τὸν Κόσμον ἐνεργείας λέγη τις τῶν Θεῶν· ὥσπερ ἤδη τινὲς χρόνον μὲν τὸν Κρόνον ἐνόμισαν, τὰ δὲ μέρη τοῦ χρόνου παῖδας τοῦ Ὀλοῦ καλέσαντες καταπίνεσθαι ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοὺς παῖδας φασιν. Ὁ δὲ ψυχικὸς τρόπος ἐστὶν αὐτῆς τῆς ψυχῆς τὰς ἐνεργείας σκοπεῖν, ὅτι καὶ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν αἱ νοήσεις, κὰν εἰς τοὺς ἄλλους προέλθωσιν, ἀλλ' οὖν ἐν τοῖς γεννήσασιν μένουσιν. Ἔλικός δὲ ἐστὶ καὶ ἔσχατος, ᾧ μάλιστα Αἰγύπτιοι δι' ἀπαιδευσίαν ἐχρήσαντο, αὐτὰ τὰ σώματα Θεοῦ νομίσαντες καὶ καλέσαντες [καὶ] Ἴσι μὲν τὴν γῆν, Ὀσιριν δὲ τὸ ὕγρον, Τυφῶνα δὲ τὴν θερμότητα, ἢ Κρόνον μὲν ὕδωρ, Ἄδωνιν δὲ καρπούς, Διόνυσον δὲ οἶνον. Ταῦτα δὲ ἀνακεῖσθαι μὲν Θεοῖς λέγειν ὥσπερ καὶ βοτάνας καὶ λίθους καὶ ζῶα σωφρονούντων ἐστὶν ἀνθρώπων, Θεοὺς δὲ καλεῖν μαινομένων· εἰ μὴ ἄρα ὥσπερ τοῦ ἡλίου τὴν σφαῖραν καὶ τὴν ἀπὸ τῆς σφαίρας ἀκτῖνα Ἥλιον ἐν συνηθείᾳ καλοῦμεν. Τὸ δὲ μικτὸν εἶδος τῶν μύθων ἐν πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις ἔστιν ἰδεῖν, καὶ μέντοι καὶ ἐν τῷ

συμποσίῳ φασι τῶν Θεῶν τὴν Ἔριν μῆλον ῥίψαι χρυσοῦν, καὶ περὶ τούτου τὰς Θεὰς φιλονεικούσας ὑπὸ τοῦ Διὸς πρὸς τὸν Πάριον πεμφθῆναι κριθησομένας· τῷ δὲ καλὴν τε φανῆναι τὴν Ἀφροδίτην, καὶ ταύτη δοῦναι τὸ μῆλον.

Ἐνταῦθα γὰρ τὸ μὲν συμπόσιον τὰς ὑπερκοσμίους δυνάμεις δηλοῖ τῶν Θεῶν, καὶ διὰ τοῦτο μετ' ἀλλήλων εἰσὶ τὸ δὲ χρυσοῦν μῆλον τὸν Κόσμον, ὃς ἐκ τῶν ἐναντίων γινόμενος εἰκότως ὑπὸ τῆς Ἐριδος λέγεται ῥίπτεσθαι. Ἄλλων δὲ ἄλλα τῷ Κόσμῳ χαριζομένων Θεῶν, φιλονεικεῖν ὑπὲρ τοῦ μῆλου δοκοῦσιν· ἡ δὲ κατ' αἴσθησιν ζῶσα ψυχὴ – τοῦτο γὰρ ἐστὶν ὁ Πάρις – τὰς μὲν ἄλλας ἐν τῷ Κόσμῳ δυνάμεις οὐχ ὁρῶσα μόνον δὲ τὸ κάλλος, τῆς Ἀφροδίτης τὸ μῆλον εἶναι φησι. Πρέπουσι δὲ τῶν μύθων οἱ μὲν θεολογικοὶ φιλοσόφοις, οἱ δὲ φυσικοὶ καὶ ψυχικοὶ ποιηταῖς, οἱ δὲ μικτοὶ τελεταῖς, ἐπειδὴ καὶ πᾶσα τελετὴ πρὸς τὸν Κόσμον ἡμᾶς καὶ πρὸς τοὺς Θεοὺς συνάπτειν ἐθέλει.

Εἰ δὲ δεῖ καὶ ἕτερον μῦθον εἰπεῖν, τὴν Μητέρα τῶν Θεῶν φασι τὸν Ἄττιν παρὰ τῷ Γάλλῳ κείμενον ἰδοῦσαν ποταμῷ ἐρασθῆναι τε καὶ λαβοῦσαν τὸν ἀστερωτὸν αὐτῷ περιθεῖναι πῖλον, καὶ τοῦ λοιποῦ μεθ' ἑαυτῆς ἔχειν, ὃ δὲ Νύμφης ἐρασθεὶς τὴν Θεῶν Μητέρα ἀπολιπὼν τῇ Νύμφῃ συνῆν. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ Μήτηρ τῶν Θεῶν ποιεῖ μανῆναι τὸν Ἄττιν, καὶ τὰ γόνιμα ἀποκοψάμενον ἀφείναι παρὰ τῇ Νύμφῃ, πάλιν δὲ ἀνελθόντα αὐτῇ συνοικεῖν.

Ἡ μὲν οὖν Μήτηρ τῶν Θεῶν ζωογόνος ἐστὶ Θεά, καὶ διὰ τοῦτο Μήτηρ καλεῖται· ὃ δὲ Ἄττις τῶν γινομένων καὶ φθειρομένων δημιουργός, καὶ διὰ τοῦτο παρὰ τῷ Γάλλῳ λέγεται εὐρεθῆναι ποταμῷ· ὁ γὰρ Γάλλος τὸν γαλαξίαν αἰνίττεται κύκλον, ἀφ' οὗ τὸ παθητὸν ἔρχεται σῶμα. Τῶν δὲ πρώτων Θεῶν τελειούντων τοὺς δευτέρους, ἐρᾷ μὲν ἡ Μήτηρ τοῦ Ἄττεως καὶ οὐρανίους αὐτῷ δίδωσι δυνάμεις, τοῦτο γὰρ ἐστὶν ὁ πῖλος. Ἐρᾷ δὲ ὁ Ἄττις τῆς Νύμφης· αἱ δὲ Νύμφαι γενέσεως ἔφοροι, πᾶν γὰρ τὸ γινόμενον ῥεῖ· ἐπεὶ δὲ ἔδει στήναι τὴν γένεσιν καὶ μὴ τῶν ἐσχάτων γενέσθαι τι χειρόν, ὃ ταῦτα ποιῶν δημιουργός δυνάμεις γονίμους ἀφείς εἰς τὴν γένεσιν πάλιν συνάπτεται τοῖς Θεοῖς. Ταῦτα δὲ ἐγένετο μὲν οὐδέποτε, ἔστι δὲ αἰεὶ· καὶ ὁ μὲν νοῦς ἅμα πάντα ὁρᾷ, ὃ δὲ λόγος τὰ μὲν πρῶτα τὰ δὲ δεύτερα λέγει. Οὕτω δὲ πρὸς τὸν Κόσμον οικειῶς ἔχοντος τοῦ μύθου, ἡμεῖς τὸν Κόσμον μιμούμενοι – πῶς γὰρ ἂν μᾶλλον κοσμηθῆμεν; – ἔορτὴν ἄγομεν διὰ ταῦτα· καὶ πρῶτον μὲν ὡς καὶ αὐτοὶ πεσόντες ἐξ οὐρανοῦ καὶ τῇ Νύμφῃ συνόντες ἐν κατηφείᾳ ἐσμὲν σίτου τε καὶ τῆς ἄλλης παχείας καὶ ὑπαρᾶς τροφῆς ἀπεχόμεθα, ἐκάτερα γὰρ ἐναντία ψυχῇ· εἶτα δένδρου τομαὶ καὶ νηστεία ὥσπερ καὶ ἡμῶν ἀποκοπτομένων τὴν περαιτέρω τῆς γενέσεως πρόοδον· ἐπὶ τούτοις γάλακτος τροφή ὥσπερ ἀναγεννωμένων· ἐφ' οἷς ἰλαρία καὶ στέφανοι καὶ πρὸς τοὺς Θεοὺς οἶον ἐπάνοδος. Μαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ ὁ τῶν δρωμένων καιρὸς· περὶ γὰρ τὸ ἔαρ καὶ τὴν ἰσημερίαν δρᾶται τὰ δρώμενα, ὅτε τοῦ μὲν γίνεσθαι παύεται τὰ γινόμενα ἡμέρα δὲ μειζῶν γίνεται τῆς νυκτός, ὅπερ οικεῖον ἀναγομέναις ψυχαῖς. Περὶ γοῦν τὴν ἐναντίαν ἰσημερίαν ἢ τῆς Κόρης ἀρπαγὴ μυθολογεῖται γενέσθαι, ὃ δὲ καθοδός ἐστι τῶν ψυχῶν. Τοσαῦτα περὶ μύθων εἰποῦσιν ἡμῖν αὐτοὶ τε οἱ Θεοὶ καὶ τῶν γραφάντων

τούς μύθους αἰ ψυχαι ἴλεω γένοιτο.

9. Περί τῆς πρώτης αἰτίας

Ἀκόλουθον δὲ τούτοις ἐστὶ τὴν τε πρώτην αἰτίαν εἶδέναι καὶ τὰς μετ' ἐκείνην τάξεις τῶν Θεῶν, καὶ τοῦ Κόσμου τὴν φύσιν, νοῦ τε καὶ ψυχῆς τὴν οὐσίαν, Πρόνοιάν τε καὶ Εἴμαρμένην, καὶ Τύχην, Ἄρετήν τε καὶ Κακίαν, καὶ τὰς ἐκ τούτων γινομένας ἀγαθὰς τε καὶ φαύλας πολιτείας ἰδεῖν, καὶ πόθεν ἄρα τὰ κακὰ εἰς τὸν Κόσμον ἀφίκετο. Τούτων δὲ ἕκαστον λόγων δεῖται πολλῶν καὶ μεγάλων· ὡς δὲ ἐν βραχέσιν εἰπεῖν καὶ πρὸς τὸ μὴ παντελῶς ἀνηκόους εἶναι οὐδὲν ἴσως λέγειν κωλύει. Τὴν πρώτην αἰτίαν μίαν τε εἶναι προσήκει, παντὸς γὰρ πλήθους ἡγεῖται μονάς, δυνάμει τε καὶ ἀγαθότητι πάντα νικᾷ· καὶ διὰ τοῦτο πάντα μετέχει ἐκείνης ἀνάγκη, οὐδὲν γὰρ αὐτὴν ἄλλο κωλύσει διὰ τὴν δύναμιν, οὐδὲ ἑαυτὴν ἀφέξει δι' ἀγαθότητα. Ἄλλ' εἰ μὲν ἦν ψυχὴ, πάντα ἂν ἔμψυχα ἦν· εἰ δὲ καὶ νοῦς, πάντα νοερά· εἰ δὲ οὐσία, πάντα οὐσίας μετείχε, τοῦτο δὲ ἐν πᾶσιν ἰδόντες τινὲς ἐκείνο οὐσίαν ἐνόμισαν. Εἰ μὲν οὖν ἦν μόνον τὰ ὄντα, ἀγαθὰ δὲ οὐκ ἦν, ἀληθὴς ἦν ὁ λόγος· εἰ δὲ δι' ἀγαθότητα ἔστι τε τὰ ὄντα καὶ μετείληχεν ἀγαθοῦ, ὑπερούσιον μὲν ἀγαθὸν δὲ εἶναι τὸ πρῶτον ἀνάγκη. Σημεῖον δὲ μέγιστον· τοῦ γὰρ εἶναι διὰ τὸ ἀγαθὸν αἰ σπουδαῖαι καταφρονουσι ψυχαί, ὅταν ὑπὲρ πατρίδος ἢ φίλων ἢ ἀρετῆς κινδυνεύειν ἐθέλωσι. Μετὰ δὲ τὴν οὕτως ἄρρητον δύναμιν αἰ τῶν Θεῶν τάξεις εἰσί.

10. Περί τῶν ὑπερκοσμίων Θεῶν

Τῶν δὲ Θεῶν οἱ μὲν εἰσιν ἐγκόσμιοι, οἱ δὲ ὑπερκόσμιοι. Ἐγκοσμίους δὲ λέγω αὐτοὺς τοὺς τὸν Κόσμον ποιοῦντας Θεοῦς· τῶν δὲ ὑπερκοσμίων οἱ μὲν οὐσίας ποιοῦσι Θεῶν, οἱ δὲ νοῦν, οἱ δὲ ψυχάς· καὶ διὰ τοῦτο τρεῖς ἔχουσι τάξεις καὶ πάσας ἐν τοῖς περὶ τούτων λόγοις ἔστιν εὐρεῖν.

11. Περί τῶν δώδεκα ἐγκοσμίων

Τῶν δὲ ἐγκοσμίων οἱ μὲν εἶναι ποιοῦσι τὸν Κόσμον, οἱ δὲ αὐτὸν ψυχοῦσιν, οἱ δὲ ἐκ διαφόρων ὄντα ἀρμόζουσιν, οἱ δὲ ἡρμοσμένον φρουροῦσι· τούτων δὲ ὄντων τεσσάρων πραγμάτων καὶ ἐκάστου πρῶτα ἔχοντος καὶ μέσα καὶ τελευταῖα, καὶ τοὺς διοικοῦντας δώδεκα εἶναι ἀνάγκη. Οἱ μὲν οὖν ποιοῦντες τὸν Κόσμον Ζεὺς καὶ Ποσειδῶν εἰσι καὶ Ἥφαιστος· οἱ δὲ ψυχοῦντες Δημήτηρ καὶ Ἥρα καὶ Ἄρτεμις· οἱ δὲ ἀρμόζοντες Ἀπόλλων καὶ Ἀφροδίτη καὶ Ἑρμῆς· οἱ δὲ φρουροῦντες Ἑστία καὶ Ἀθηνᾶ καὶ Ἄρης. Αἰνίγματα δὲ τούτων ἐν τοῖς ἀγάλμασιν ἔστιν ἰδεῖν· ὁ μὲν γὰρ Ἀπόλλων λύραν ἀρμόζει, ὥπλισται δὲ ἡ Ἀθηνᾶ, γυμνὴ δὲ ἡ Ἀφροδίτη, ἐπειδὴ ἀρμονία μὲν τὸ κάλλος ποιεῖ, τὸ δὲ κάλλος ἐν τοῖς ὄρωμένοις οὐ

κρύπτεται. Τούτων δὲ πρώτως ἐχόντων τὸν Κόσμον, καὶ τοὺς ἄλλους ἐν τούτοις ἡγητέον εἶναι Θεούς· οἷον Διόνυσον μὲν ἐν Δί, Ἀσκληπιὸν δὲ ἐν Ἀπόλλωνι, Χάριτας δὲ ἐν Ἀφροδίτῃ.

12. Ὅτι σφαίραι δώδεκα

Καὶ σφαίρας δὲ τούτων ἔστιν ἰδεῖν· Ἐστίας μὲν γῆν, Ποσειδῶνος δὲ ὕδωρ, Ἥρας <δὲ> ἀέρα, Ἥφαιστου δὲ πῦρ, ἕξ δὲ τὰς ἀνωτέρας ὦν ἔθος νομίζειν Θεῶν· Ἀπόλλωνα γὰρ καὶ Ἄρτεμιν ἀνθ' ἡλίου καὶ σελήνης ληπτέον· τὴν Κρόνου δὲ Διὶ μὲν δότεον, Ἀθηνᾶ δὲ τὸν αἰθέρα· ὁ δὲ οὐρανὸς πάντων κοινός. Αἱ μὲν οὖν τάξεις καὶ δυνάμεις καὶ σφαίραι τῶν δώδεκα Θεῶν οὕτως εἰρηνταί τε καὶ ὕμνηνται.

13. Περὶ τῆς φύσεως τοῦ Κόσμου καὶ τῆς αἰδιότητος

Αὐτὸν δὲ τὸν Κόσμον ἀφθαρτόν τε καὶ ἀγένητον εἶναι ἀνάγκη· ἀφθαρτον μὲν, ὅτι ἀνάγκη, τούτου φθαρέντος, ἢ κρείττονα ἢ χειρόνα ποιῆσαι ἢ τὸν αὐτὸν ἢ ἀκοσμίαν. Ἄλλ' εἰ μὲν χειρόνα, κακὸς ὁ ἐκ κρείττονος χειρόν ποιῶν· εἰ δὲ κρείττονα, ἀδύνατος ὁ μὴ τὴν ἀρχὴν τὸ κρείττον ποιήσας· εἰ δὲ τὸν αὐτόν, μάτην ποιήσει· εἰ δὲ ἀκοσμίαν, ἀλλ' οὐδὲ ἀκούειν τοῦτό γε θέμις. Ἀγένητον δὲ ἱκανὰ μὲν δεῖξαι καὶ ταῦτα· εἰ γὰρ μὴ φθείρεται, οὐδὲ γέγονεν, ἐπειδὴ πᾶν τὸ γινόμενον φθείρεται, καὶ ὅτι ἀνάγκη, διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα ὄντος τοῦ Κόσμου, αἰεὶ τε τὸν Θεὸν ἀγαθὸν εἶναι καὶ τὸν Κόσμον ὑπάρχειν. Ὡσπερ ἡλίῳ μὲν καὶ πυρὶ συνυφίσταται φῶς, σώματι δὲ σκιά. Τῶν δὲ ἐν τῷ Κόσμῳ σωμάτων τὰ μὲν νοῦν μιμεῖται καὶ κύκλῳ κινεῖται, τὰ δὲ ψυχὴν καὶ ἐπ' εὐθείας. Καὶ τῶν μὲν ἐπ' εὐθείας, πῦρ μὲν καὶ ἀήρ ἄνω, γῆ δὲ καὶ ὕδωρ κάτω τῶν δὲ κύκλῳ, ἢ μὲν ἀπλανῆς ἀπ' ἀνατολῆς, αἱ δὲ ἑπτὰ ἐκ δύσεως φέρονται. Αἰτίαι δὲ τούτου πολλαὶ μὲν καὶ ἄλλαι καὶ τὸ μὴ ταχείας τῆς περιόδου τῶν σφαιρῶν γινομένης ἀτελεῖ τὴν γένεσιν εἶναι. Διαφόρου δὲ τῆς κινήσεως οὔσης, διαφέρειν καὶ τὴν φύσιν τῶν σωμάτων ἀνάγκη· καὶ μήτε καίειν μήτε ψύχειν τὸ οὐράνιον σῶμα μηδὲ ἄλλο τι ποιεῖν ἢ τῶν τεσσάρων στοιχείων.

14. Ὅτι γῆ μέση· καὶ διὰ τί

Σφαίρας δὲ οὔσης τοῦ Κόσμου – ὁ γὰρ ζωδιακὸς δείκνυσι τοῦτο –, ἐπειδὴ σφαίρας πάσης τὸ κάτω μέσον ἐστὶ – πανταχόθεν γὰρ πλεῖστον ἀφέστηκε –, τὰ τε βαρέα φέρεται κάτω, φέρεται δὲ εἰς γῆν. Ταῦτα δὲ πάντα ποιούσι μὲν Θεοί, τάττει δὲ νοῦς, κινεῖ δὲ ψυχὴ. Καὶ περὶ μὲν Θεῶν ἤδη προείρηται.

15. Περί νοῦ καὶ ψυχῆς

Ἦστι δὲ νοῦς δύναμις οὐσίας μὲν δευτέρα ψυχῆς δὲ πρώτη, ἔχουσα μὲν ἐκ τῆς οὐσίας τὸ εἶναι, τελειοῦσα δὲ τὴν ψυχὴν, ὥσπερ ἥλιος τὰς ὄψεις.

Τῶν δὲ ψυχῶν αἱ μὲν εἰσι λογικαὶ καὶ ἀθάνατοι, αἱ δὲ ἄλογοι καὶ θνηταί· καὶ αἱ μὲν ἐκ τῶν πρώτων αἱ δὲ ἐκ τῶν δευτέρων παρὰγονται Θεῶν. Πρῶτον δὲ ὅτιπέρ ἐστι ψυχὴ ζητητέον. Ὅτι τοίνυν διαφέρει τὰ ἔμψυχα τῶν ἀψύχων τοῦτό ἐστι ψυχὴ, διαφέρει δὲ κινήσει, αἰσθήσει, φαντασίᾳ, νοήσει. Ἦστιν ἄρα ψυχὴ ἄλογος μὲν ζωὴ αἰσθητικὴ καὶ φανταστικὴ, λογικὴ δὲ αἰσθήσεως καὶ φαντασίας ἄρχουσα καὶ λόγῳ χρωμένη· καὶ ἡ μὲν ἄλογος τοῖς σωματικοῖς ἔπεται πάθεσιν· ἐπιθυμεῖ γὰρ ἀλόγως καὶ ὀργίζεται, ἡ δὲ λογικὴ τοῦ τε σώματος μετὰ λόγου καταφρονεῖ καὶ πρὸς τὴν ἄλογον μαχομένη κρατήσασα μὲν Ἀρετὴν, ἠττηθεῖσα δὲ Κακίαν ποιεῖ.

16. Ὅτι ἀθάνατος ἡ ψυχὴ

Ἀθάνατον δὲ αὐτὴν εἶναι ἀνάγκη, ὅτι τε γινώσκει Θεοὺς – θνητὸν δὲ οὐδὲν ἀθάνατον οἶδε – , τῶν τε ἀνθρωπίνων πραγμάτων ὡς ἀλλοτρίων καταφρονεῖ, καὶ τοῖς σώμασιν ὡς ἀσώματος ἀντιπέπονθε· καλῶν μὲν γὰρ καὶ νέων ὄντων ἀμαρτάνει, γηρῶντων δὲ ἐκείνων ἀκμάζει. Καὶ πᾶσα μὲν σπουδαία ψυχὴ κέχρηται νῶ, νοῦν δὲ οὐδὲν σῶμα γεννᾷ· πῶς γὰρ ἂν τὰ ἀνόητα νοῦν γεννήσαι; Ὁργάνῳ δὲ χρωμένη τῷ σώματι οὐκ ἔστιν ἐν τούτῳ ὥσπερ οὐδὲ ὁ μηχανοποιὸς ἐν τοῖς μηχανοποιήμασι· καίτοι πολλὰ τῶν μηχανημάτων οὐδενὸς ἀπτομένου κινεῖται. Εἰ δὲ ὑπὸ τοῦ σώματος παρατρέπεται πολλάκις, θαυμάζειν οὐ δεῖ· καὶ γὰρ αἱ τέχνηαι τῶν ὀργάνων βλαβέντων ἐνεργεῖν οὐκ ἂν δύναιντο.

17. Περί Προνοίας καὶ Εἰμαρμένης καὶ Τύχης

Τὴν δὲ τῶν Θεῶν Πρόνοιαν ἔστι μὲν καὶ ἐκ τούτων ἰδεῖν· πόθεν γὰρ ἡ τάξις τῷ Κόσμῳ εἴπερ μηδὲν ἦν τὸ τάττον; Πόθεν δὲ τὸ πάντα τινὸς ἔνεκα γίνεσθαι, οἷον ἄλογον μὲν ψυχὴν ἵνα αἰσθησις ἦ, λογικὴν δὲ ἵνα κοσμηθῆται ἡ γῆ; Ἦστι δὲ καὶ ἐκ τῆς περὶ τὴν φύσιν Προνοίας ἰδεῖν· τὰ μὲν γὰρ ὄμματα διαφανῆ πρὸς τὸ βλέπειν κατεσκευάσται, ἡ δὲ ῥίς ὑπὲρ τὸ στόμα διὰ τὸ κρίνειν τὰ δυσώδη, τῶν δὲ ὀδόντων οἱ μὲν μέσοι ὀξεῖς διὰ τὸ τέμνειν, οἱ δὲ ἔνδον πλατεῖς διὰ τὸ τρίβειν τὰ σιτία· καὶ πάντα δὲ ἐν πᾶσιν οὕτω κατὰ λόγον ὀρῶμεν· ἀδύνατον δὲ ἐν μὲν τοῖς ἐσχάτοις τοσαύτην εἶναι τὴν Πρόνοιαν, ἐν δὲ τοῖς πρώτοις μὴ εἶναι· αἱ τε ἐν τῷ Κόσμῳ μαντεῖαι καὶ θεραπείαι σωμάτων γινόμεναι τῆς ἀγαθῆς Προνοίας εἰσι τῶν Θεῶν.

Τὴν δὲ τοιαύτην περὶ τὸν Κόσμον ἐπιμέλειαν οὐδὲν βουλευομένους οὐδὲ πονοῦντας τοὺς Θεοὺς ἡγητέον ποιεῖσθαι· ἀλλ' ὥσπερ τῶν σωμάτων τὰ δύναμιν ἔχοντα αὐτῷ τῷ εἶναι ποιεῖ ἅ ποιεῖ – οἷον

ἥλιος φωτίζει καὶ θάλπει αὐτῷ μόνῳ τῷ εἶναι – , οὕτω πολὺ μᾶλλον ἢ τῶν Θεῶν Πρόνοια αὐτῇ τε ἀπόνως καὶ τοῖς προνοουμένοις ἐπ' ἀγαθῷ γίνεται ὥστε καὶ αἱ τῶν Ἐπικουρειῶν λέλυνται ζητήσεις, τὸ γὰρ θεῖον, φασίν, οὐδὲ αὐτὸ πράγματα ἔχειν οὐδὲ ἄλλοις παρέχειν. Καὶ ἡ μὲν ἀσώματος περὶ τε τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς Πρόνοια τῶν Θεῶν ἐστὶ τοιαύτη. Ἡ δὲ ἐκ τῶν σωμάτων καὶ ἐν τοῖς σώμασιν ἕτερα τε ταύτης ἐστὶ, καὶ Εἴμαρμένη καλεῖται, διὰ τὸ μᾶλλον <ἐν> τοῖς σώμασι φαίνεσθαι τὸν εἰρμόν. Περὶ ἦν καὶ ἡ μαθηματικὴ εὗρηται τέχνη. Τὸ μὲν οὖν μὴ μόνον ἐκ Θεῶν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν θεῖων σωμάτων διοικεῖσθαι τὰ ἀνθρώπινα πράγματα καὶ μάλιστα τὴν σωματικὴν φύσιν, εὐλογόν τέ ἐστὶ καὶ ἀληθές· καὶ διὰ τοῦτο ὑγείαν τε καὶ νόσον, εὐτυχίας τε καὶ δυστυχίας κατ' ἀξίαν ἐκείθεν γίνεσθαι ὁ λόγος εὐρίσκει. Τὸ δὲ ἀδικίας τε καὶ ἀσελγείας ἐκ τῆς Εἴμαρμένης διδόναι, ἡμᾶς μὲν ἀγαθοὺς τοὺς δὲ Θεοὺς ποιεῖν ἐστὶ κακοὺς· εἰ μὴ ἄρα ἐκείνο λέγειν ἐθέλοι τις ὡς ὄλω μὲν τῷ Κόσμῳ καὶ τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσιν ἐπ' ἀγαθῷ γίνεται πάντα, τὸ δὲ τραφῆναι κακῶς ἢ τὴν φύσιν ἀσθενεστέρας ἔχειν τὰ παρὰ τῆς Εἴμαρμένης ἀγαθὰ εἰς τὸ χεῖρον μεταβάλλει, ὥσπερ τὸν ἥλιον ἀγαθὸν ὄντα πᾶσι, τοῖς ὀφθαλμιῶσιν ἢ πυρέττουσι βλαβερόν εἶναι συμβαίνει. Διὰ τί γὰρ Μασσαγέται μὲν τοὺς πατέρας ἐσθίουσιν, Ἑβραῖοι δὲ περιτέμνονται, Πέρσαι δὲ τὴν εὐτεκνίαν σφύζουσι; Πῶς δὲ Κρόνον τε καὶ Ἄρην κακοποιοὺς λέγοντες πάλιν ποιοῦσιν ἀγαθούς, φιλοσοφίαν τε καὶ βασιλείαν, στρατηγίας τε καὶ θησαυροὺς εἰς ἐκείνους ἀνάγοντες; Εἰ δὲ τρίγωνα καὶ τετράγωνα λέξουσιν, ἄτοπον τὴν μὲν ἀνθρωπίνην ἀρετὴν πανταχοῦ τὴν αὐτὴν μένειν, τοὺς δὲ Θεοὺς ἐκ τῶν τόπων μεταβάλλεσθαι· τὸ δὲ καὶ πατέρων εὐγένειαν ἢ δυσγένειαν προλέγειν ὡς οὐ πάντα ποιοῦντων τινὰ δὲ σημαινόντων μόνον τῶν ἀστέρων διδάσκει. Πῶς γὰρ ἂν τὰ πρὸ τῆς γενέσεως ἐκ τῆς γενέσεως γένοιτο; Ὡσπερ τοίνυν Πρόνοια καὶ Εἴμαρμένη ἐστὶ μὲν περὶ ἔθνη καὶ πόλεις, ἐστὶ δὲ καὶ περὶ ἕκαστον ἀνθρώπων, οὕτω καὶ Τύχη· περὶ ἧς καὶ λέγειν ἀκόλουθον. Ἡ τοίνυν τὰ διάφορα καὶ τὰ παρ' ἐλπίδα γινόμενα πρὸς ἀγαθὸν τάττουσα δύναμις τῶν Θεῶν Τύχη νομίζεται· καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα κοινῇ τὰς πόλεις τὴν Θεὸν προσήκει τιμᾶν· πᾶσα γὰρ πόλις ἐκ διαφόρων πραγμάτων συνίσταται. Ἐν σελήνῃ δὲ τὴν δύναμιν ἔχει, ἐπεὶ ὑπὲρ σελήνην οὐδὲ ἐν ἐκ Τύχης ἂν γένοιτο. Εἰ δὲ κακοὶ μὲν εὐτυχοῦσιν ἀγαθοὶ δὲ πένονται, θαυμάζουσιν οὐ δεῖ· οἱ μὲν γὰρ πάντα, οἱ δὲ οὐδὲν, ὑπὸ πλούτων ποιοῦσι, καὶ τῶν μὲν κακῶν ἢ εὐτυχία οὐκ ἂν ἀφέλοι τὴν κακίαν, τοῖς δὲ ἀγαθοῖς ἢ Ἀρετὴ μόνον ἀρκέσει.

18. Περὶ Ἀρετῆς καὶ Κακίας

Οἱ δὲ περὶ τῆς Ἀρετῆς καὶ τῆς Κακίας λόγοι πάλιν τῶν περὶ ψυχῆς δέονται· τῆς γὰρ ἀλόγου ἰούσης εἰς τὰ σώματα καὶ θυμὸν εὐθύς καὶ ἐπιθυμίαν ποιούσης, ἢ λογικῇ τούτοις ἐφεστηκυῖα τριμερῆ ποιῆ τὴν ψυχὴν ἐκ λόγου καὶ θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας. Ἀρετὴ δὲ λόγου μὲν φρόνησις, θυμοῦ δὲ ἀνδρεία, ἐπιθυμίας δὲ σωφροσύνη, ὅλης δὲ τῆς

ψυχῆς δικαιοσύνη· δεῖ γὰρ τὸν μὲν λόγον κρίνειν τὰ δέοντα, τὸν δὲ θυμὸν λόγῳ πειθόμενον τῶν δοκούντων δεινῶν καταφρονεῖν, τὴν δὲ ἐπιθυμίαν μὴ τὸ φαινόμενον ἡδὺ ἀλλὰ τὸ μετὰ λόγου διώκειν.

Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, ὁ βίος γίνεται δίκαιος· ἡ γὰρ περὶ χρήματα δικαιοσύνη μακρόν τι μέρος ἐστὶν Ἀρετῆς· καὶ διὰ τοῦτο ἐν μὲν τοῖς πεπαιδευμένοις πάσας ἐστὶν ἰδεῖν, ἐν δὲ τοῖς ἀπαιδευτοῖς ὁ μὲν ἐστὶν ἀνδρείος καὶ ἄδικος, ὁ δὲ σώφρων καὶ ἀνόητος, ὁ δὲ φρόνιμος καὶ ἀκόλαστος· ἄσπερ οὐδὲ ἀρετὰς προσήκει καλεῖν λόγου τε ἐστερημένας καὶ ἀτελεῖς οὖσας, καὶ τῶν ἀλόγων τισὶ παραγινομένας.

Ἡ δὲ Κακία ἐκ τῶν ἐναντίων θεωρεῖσθω· λόγου μὲν ἄνοια, θυμοῦ δὲ δειλία, ἐπιθυμίας δὲ ἀκολασία, ὅλης δὲ τῆς ψυχῆς ἀδικία. Γίνονται δὲ αἱ μὲν ἀρεταὶ ἐκ πολιτείας ὀρθῆς καὶ τοῦ τραφῆναι καλῶς καὶ παιδευθῆναι αἱ δὲ κακίαι ἐκ τῶν ἐναντίων.

19. Περὶ ὀρθῆς πολιτείας καὶ φάυλης

Καὶ αἱ πολιτεῖαι δὲ κατὰ τὴν τριμέρειαν γίνονται τῆς ψυχῆς· εἰκασί γὰρ οἱ μὲν ἄρχοντες τῷ λόγῳ, οἱ δὲ στρατιῶται τῷ θυμῷ, οἱ δὲ δῆμοι ταῖς ἐπιθυμίαις. Καὶ ὅπου μὲν κατὰ λόγον πράττεται πάντα καὶ ὁ πάντων ἄριστος ἄρχει, Βασιλεία γίνεται· ὅπου δὲ κατὰ λόγον τε καὶ θυμὸν καὶ πλείους ἑνὸς ἄρχουσιν, Ἀριστοκρατίαν εἶναι συμβαίνει· ὅπου δὲ κατὰ ἐπιθυμίαν πολιτεύονται καὶ αἱ τιμαὶ πρὸς τὰ χρήσιμα γίνονται, Τιμοκρατία ἢ τοιαύτη πολιτεία καλεῖται. Ἐναντία δὲ Βασιλείᾳ μὲν Τυραννίς· ἡ μὲν γὰρ μετὰ λόγου πάντα, ἡ δὲ οὐδὲν κατὰ λόγον ποιεῖ· Ἀριστοκρατία δὲ Ὀλιγαρχία, ὅτι οὐχ οἱ ἄριστοι, ἀλλ' ὀλίγοι κάκιστοι ἄρχουσι· Τιμοκρατία δὲ Δημοκρατία, ὅτι οὐχ οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες, ἀλλ' ὁ δῆμος κύριός ἐστιν ἀπάντων.

20. Ποθὲν τὰ κακά. καὶ ὅτι κακοῦ φύσις οὐκ ἔστιν

Ἄλλὰ πῶς Θεῶν ἀγαθῶν ὄντων καὶ πάντα ποιούντων τὰ κακά ἐν τῷ Κόσμῳ; Ἡ πρῶτον μὲν αὐτὸ τοῦτο ῥητέον ὅτι Θεῶν ἀγαθῶν ὄντων καὶ πάντα ποιούντων κακοῦ φύσις οὐκ ἔστιν, ἀπουσία δὲ ἀγαθοῦ γίνεται, ὥσπερ καὶ σκότος αὐτὸ μὲν οὐκ ἔστιν ἀπουσία δὲ φωτὸς γίνεται· Ἀνάγκη δὲ εἴπερ ἔστιν ἡ ἐν Θεοῖς εἶναι ἢ νοῖς ἢ ψυχαῖς ἢ σώμασιν. Ἄλλ' ἐν μὲν Θεοῖς οὐκ ἔστιν, ἐπειδὴ πᾶς Θεὸς ἀγαθός· εἰ δὲ νοῦν τίς φησι κακόν, νοῦν ἀνόητον λέγει· εἰ δὲ ψυχὴν, χεῖρονα ποιήσει σώματος· πᾶν γὰρ σῶμα καθ' ἑαυτὸ κακίαν οὐκ ἔχει· εἰ δὲ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἄλογον κεχωρισμένα μὲν μὴ εἶναι κακὰ συνελθόντα δὲ κακίαν ποιεῖν. Εἰ δὲ Δαίμονας τις λέγοι κακοῦς, εἰ μὲν ἐκ Θεῶν τὴν δύναμιν ἔχουσιν, οὐκ ἂν εἶεν κακοί, εἰ δὲ ἀλλαχόθεν, οὐ πάντα ποιοῦσι Θεοί. Εἰ δὲ μὴ πάντα ποιοῦσιν, ἢ βουλόμενοι οὐ δύνανται ἢ δυνάμενοι οὐ βούλονται, ὧν οὐδέτερον πρέπει Θεῶ. Ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν ἐν τῷ Κόσμῳ φύσει κακόν ἐκ τούτων ἔστιν ἰδεῖν· περὶ δὲ τὰς τῶν ἀνθρώπων ἐνεργείας καὶ τούτων οὐ πάντων οὐδὲ ἀεὶ φαίνεται τὰ κακά.

Ταῦτα δὲ εἰ μὲν δι' αὐτὸ τὸ κακὸν ἡμάρτανον ἄνθρωποι, αὐτὴ ἂν ἦν ἡ φύσις κακὴ· εἰ δὲ ὁ μὲν μοιχεύων τὴν μὲν μοιχείαν ἡγείται κακὸν τὴν δὲ ἡδονὴν ἀγαθόν, ὁ δὲ φονεύων τὸν μὲν φόνον ἡγείται κακὸν τὰ δὲ χρήματα ἀγαθὰ, ὁ δὲ ἐχθρὸν κακῶς ποιῶν τὸ μὲν κακῶς ποιῆσαι κακὸν τὸ δὲ τὸν ἐχθρὸν ἀμύνασθαι ἀγαθόν, καὶ πάντα οὕτως ἀμαρτάνει ἢ ψυχὴ, δι' ἀγαθότητα γίνεται τὰ κακά, ὥσπερ διὰ τὸ φῶς μὴ εἶναι γίνεται σκότος φύσει μὴ ὄν· ἀμαρτάνει μὲν οὖν ψυχὴ ὅτι ἐφίεται ἀγαθοῦ, πλανᾶται δὲ περὶ τὸ ἀγαθὸν ὅτι μὴ πρώτη ἐστὶν οὐσία. Ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ πλανᾶσθαι καὶ πλανηθεῖσαν θεραπεύεσθαι πολλὰ παρὰ Θεῶν γινόμενα ἐστὶν ἰδεῖν· καὶ γὰρ τέχναι <τε> καὶ ἐπιστήμαι καὶ μελέται, εὐχαί τε καὶ θυσίαι καὶ τελεταί, νόμοι τε καὶ πολιτεῖαι, δίκαι τε καὶ κολάσεις διὰ τὸ κωλύειν ψυχὰς ἀμαρτάνειν ἐγένοντο· καὶ τοῦ σώματος ἐξεληθούσας Θεοὶ καθάρσιοι καὶ Δαίμονες τῶν ἀμαρτημάτων καθαίρουσι.

21. Πῶς τὰ αἴδια λέγεται γίνεσθαι

Περὶ μὲν οὖν Θεῶν καὶ Κόσμου καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων τοῖς μῆτε διὰ φιλοσοφίας ἀχθῆναι δυναμένοις μηδὲ τὰς ψυχὰς ἀνιάτοις ἀρκέσει ταῦτα· περὶ δὲ τοῦ μὴ γενέσθαι ταῦτά ποτε μηδὲ ἀλλήλων χωρίζεσθαι λείπεται λέγειν, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς λόγοις ὑπὸ τῶν πρώτων τὰ δεύτερα εἵπομεν γίνεσθαι. Πᾶν τὸ γινόμενον ἢ τέχνη ἢ φύσει ἢ κατὰ δύναμιν γίνεται· τὰ μὲν οὖν κατὰ τέχνην ἢ φύσιν ποιοῦντα πρότερον εἶναι τῶν ποιουμένων ἀνάγκη, τὰ δὲ κατὰ δύναμιν μεθ' ἑαυτῶν συνίστησι τὰ γινόμενα, ἐπειδὴ καὶ τὴν δύναμιν ἀχώριστον ἔχει, ὥσπερ δὴ ἥλιος μὲν φῶς πῦρ δὲ θερμότητα χιῶν δὲ ψυχρότητα. Εἰ μὲν οὖν τέχνη τὸν Κόσμον ποιούσι Θεοὶ, οὐ τὸ εἶναι τὸ δὲ τοιόνδε εἶναι ποιούσι· πᾶσα γὰρ τέχνη τὸ εἶδος ποιεῖ. Πόθεν οὖν τὸ εἶναι τῷ Κόσμῳ; Εἰ δὲ φύσει, πᾶν τὸ φύσει ποιοῦν ἑαυτοῦ τι δίδωσι τῷ γινομένῳ, ἀσωμάτων δὲ τῶν Θεῶν ὄντων ἐχρῆν καὶ τὸν Κόσμον ἀσωμάτων εἶναι. Εἰ δὲ τοὺς Θεοὺς σώματα λέγοι τις πόθεν τῶν ἀσωμάτων ἢ δύναμις; Εἰ δὲ καὶ τοῦτο συγχωρήσῃμεν, φθειρομένου τοῦ Κόσμου, τὸν ποιήσαντα φθείρεσθαι ἀνάγκη, εἴπερ κατὰ φύσιν ποιεῖ. Εἰ δὲ μὴ τέχνη μηδὲ φύσει τὸν Κόσμον ποιούσι Θεοί, δυνάμει λείπεται μόνον· πᾶν δὲ τὸ δυνάμει γινόμενον τῷ τὴν δύναμιν ἔχοντι συνυφίσταται, καὶ οὐδὲ ἀπολέσθαι ποτὲ τὰ οὕτως γινόμενα δύνανται, εἰ μὴ τις τοῦ ποιούντος ἀφέλοι τὴν δύναμιν. Ὡστε οἱ τὸν Κόσμον φθείροντες Θεοὺς μὴ εἶναι λέγουσιν, ἢ Θεοὺς εἶναι λέγοντες τὸν Θεὸν ποιούσιν ἀδύνατον. Δυνάμει μὲν οὖν πάντα ποιῶν ἑαυτῷ συνυφίστησι πάντα, μεγίστης δὲ τῆς δυνάμεως οὔσης οὐκ ἀνθρώπους ἔδει καὶ ζῶα μόνα ποιεῖν ἀλλὰ Θεοὺς τε καὶ Ἀγγέλους καὶ Δαίμονας. Καὶ ὅσῳ τῆς ἡμετέρας φύσεως ὁ πρῶτος διαφέρει Θεός, τοσοῦτῳ πλείους εἶναι τὰς μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ κείνου δυνάμεις ἀνάγκη· πάντα γὰρ πλείστον ἀλλήλων κεχωρισμένα πολλὰ ἔχει τὰ μέσα.

22. Πῶς οἱ Θεοὶ μὴ μεταβαλλόμενοι ὀργίζεσθαι καὶ θεραπεύεσθαι λέγονται

Εἰ δέ τις τὸ μὲν Θεοὺς μὴ μεταβάλλεσθαι εὐλογόν τε ἡγεῖται καὶ ἀληθές, ἀπορεῖ δὲ πῶς ἀγαθοῖς μὲν χαίρουσι κακοὺς δὲ ἀποστρέφονται, καὶ ἁμαρτάνουσι μὲν ὀργίζονται θεραπευόμενοι δὲ ἴλεω γίνονται, ῥητέον ὡς οὐ χαίρει Θεός – τὸ γὰρ χαῖρον καὶ λυπεῖται – , οὐδὲ ὀργίζεται – πάθος γὰρ καὶ τὸ ὀργίζεσθαι – , οὐδὲ δώροις θεραπεύεται – ἡδονὴ γὰρ ἂν ἠττηθείη – , οὐδὲ θέμις ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων οὔτε καλῶς οὔτε κακῶς ἔχειν τὸ θεῖον. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἀγαθοὶ τέ εἰσιν αἰεὶ καὶ ὠφελουσί μόνον· βλάπτουσι δὲ οὐδέποτε κατὰ τὰ αὐτὰ ὡσαύτως ἔχοντες. Ἡμεῖς δὲ ἀγαθοὶ μὲν ὄντες δι' ὁμοιότητα Θεοῖς συναπτόμεθα, κακοὶ δὲ γενόμενοι δι' ἀνομοιότητα χωριζόμεθα· καὶ κατ' ἀρετὰς μὲν ζῶντες ἐχόμεθα τῶν Θεῶν, κακοὶ δὲ γενόμενοι ἐχθροὺς ἡμῖν ποιούμεν ἐκείνους, οὐκ ἐκείνων ὀργιζομένων ἀλλὰ τῶν ἁμαρτημάτων Θεοὺς μὲν ἡμῖν οὐκ ἐώντων ἐλλάμπειν Δαίμοσι δὲ κολαστικοῖς συναπτόντων.

Εἰ δὲ εὐχαῖς καὶ θυσίαις λύσιν τῶν ἁμαρτημάτων εὐρίσκομεν καὶ τοὺς Θεοὺς θεραπεύομεν καὶ μεταβάλλομεν, ἀλλὰ διὰ τῶν δρωμένων καὶ τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἐπιστροφῆς τὴν ἡμετέραν κακίαν ἰώμενοι πάλιν τῆς τῶν Θεῶν ἀγαθότητος ἀπολαύομεν· ὥστε ὁμοιον τὸν Θεὸν λέγειν τοὺς κακοὺς ἀποστρέφεσθαι καὶ τὸν ἥλιον τοῖς ἐστερημένοις τῶν ὄψεων κρύπτεσθαι.

23. Διὰ τί ἀνενδεεῖς ὄντας τοὺς Θεοὺς τιμῶμεν

Ἐκ δὲ τούτων καὶ ἡ περὶ θυσιῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰς Θεοὺς γινομένων τιμῶν λέλυται ζήτησις. Αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ θεῖον ἀνενδεές, αἱ δὲ τιμαὶ τῆς ἡμετέρας ὠφελείας ἕνεκα γίνονται. Καὶ ἡ μὲν Πρόνοια τῶν Θεῶν διατείνει πανταχῇ, ἐπιτηδειότητος δὲ μόνον πρὸς ὑποδοχὴν δεῖται· πᾶσα δὲ ἐπιτηδειότης μιμήσει καὶ ὁμοιότητι γίνεταί, διὸ οἱ μὲν ναοὶ τὸν οὐρανόν, οἱ δὲ βωμοὶ μιμῶνται τὴν γῆν, τὰ δὲ ἀγάλματα τὴν ζωὴν – καὶ διὰ τοῦτο ζῶοις ἀπεικασταὶ – , αἱ δὲ εὐχαὶ τὸ νοερόν, οἱ δὲ χαρακτῆρες τὰς ἀρρήτους ἄνω δυνάμεις, βοτάναι δὲ καὶ λίθοι τὴν ὕλην, τὰ δὲ θυόμενα ζῶα τὴν ἐν ἡμῖν ἄλογον ζωὴν. Ἐκ δὲ τούτων ἀπάντων τοῖς μὲν Θεοῖς πλέον οὐδέν – τί γὰρ ἂν πλέον γένοιτο Θεῶ; – ἡμῖν δὲ πρὸς ἐκείνους γίνεται συναφή.

24. Περὶ θυσιῶν καὶ τῶν ἄλλων τιμῶν. ὅτι Θεοὺς μὲν οὐδὲν ἀνθρώπους δὲ ὠφελούμεν

Ἄξιον δέ, οἶμαι, περὶ θυσιῶν βραχέα προσθεῖναι. Πρῶτον μὲν ἐπειδὴ πάντα παρὰ Θεῶν ἔχομεν, δίκαιον δὲ τοῖς διδοῦσι τῶν διδομένων ἀπαρχεσθαι χρημάτων μὲν δι' ἀναθημάτων, σωμάτων δὲ διὰ κόμης, ζωῆς δὲ διὰ θυσιῶν ἀπαρχόμεθα. Ἐπειτα αἱ μὲν χωρὶς

θυσιῶν εὐχαὶ λόγοι μόνον εἰσὶν, αἱ δὲ μετὰ θυσιῶν ἔμψυχοι λόγοι, τοῦ μὲν λόγου τὴν ζωὴν δυναμοῦντος τῆς δὲ ζωῆς τὸν λόγον ψυχούσης. Ἔτι παντός πράγματος εὐδαιμονία ἢ οἰκεία τελειότης ἐστίν, οἰκεία δὲ τελειότης ἐκάστω ἢ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ αἰτίαν συναφή· καὶ διὰ τοῦτο ἡμεῖς εὐχόμεθα συναφθῆναι Θεοῖς. Ἐπεὶ τοίνυν ζωὴ μὲν πρώτη ἢ τῶν Θεῶν ἐστὶ, ζωὴ δὲ τις καὶ ἡ ἀνθρωπίνη, βούλεται δὲ αὕτη συναφθῆναι ἐκείνῃ, μεσότητος δεῖται· οὐδὲν γὰρ τῶν πλείστον διεστώτων ἀμέσως συνάπτεται. Ἡ δὲ μεσότης ὁμοία εἶναι τοῖς συναπτομένοις ὀφείλει· ζωῆς οὖν μεσότητα ζωὴν ἐχρῆν εἶναι. Καὶ διὰ τοῦτο ζῶα θύουσιν ἄνθρωποι, οἳ τε νῦν εὐδαιμόνες καὶ πάντες οἱ πάλαι· καὶ ταῦτα οὐχ ἀπλῶς ἀλλ' ἐκάστω Θεῷ τὰ πρέποντα, μετὰ πολλῆς τῆς ἄλλης θρησκείας. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἱκανά.

25. Ὅτι καὶ φύσει ἄφθαρτος ὁ Κόσμος

Τὸν δὲ Κόσμον ὅτι μὲν οὐκ ἂν Θεοὶ φθεροῦσιν εἴρηται, ὅτι δὲ καὶ τὴν φύσιν ἄφθαρτον ἔχει λέγειν ἀκόλουθον· πᾶν γὰρ τὸ φθειρόμενον ἢ ὑφ' ἑαυτοῦ φθείρεται ἢ ὑπὸ ἄλλου. Εἰ μὲν οὖν ὑφ' ἑαυτοῦ ὁ Κόσμος φθείρεται, ἔδει καὶ τὸ πῦρ ἑαυτὸ καίειν καὶ τὸ ὕδωρ ἑαυτὸ ξηραίνειν· εἰ δὲ ὑπὸ ἄλλου, ἢ σώματος ἢ ἀσωμάτου.

Ἄλλ' ὑπὸ μὲν ἀσωμάτου ἀδύνατον, τὰ γὰρ ἀσώματα σῶζει τὰ σώματα οἷον φύσις καὶ ψυχὴ, οὐδὲν δὲ ὑπὸ τοῦ φύσει σῶζοντος φθείρεται· εἰ δὲ ὑπὸ σώματος, ἢ ὑπὸ τῶν ὄντων ἢ ὑπὸ ἐτέρων. Καὶ εἰ μὲν ὑπὸ τῶν ὄντων, ἢ ὑπὸ τῶν κύκλω κινουμένων τὰ ἐπ' εὐθείας ἢ ὑπὸ τῶν ἐπ' εὐθείας τὰ κύκλω.

Ἄλλ' οὐδὲ τὰ κύκλω φθαρτικὴν ἔχει φύσιν – διὰ τί γὰρ μηδὲν ὀρῶμεν ἐκεῖθεν φθειρόμενον; – οὐδὲ τὰ ἐπ' εὐθείας ἐκείνων ἀφασθαι δύναται – διὰ τί γὰρ ἄχρι νῦν οὐκ ἠδυνήθη; – ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἐπ' εὐθείας ὑπ' ἀλλήλων φθειρεσθαι δύναται· ἢ γὰρ ἄλλου φθορὰ ἄλλου γένεσις ἐστὶ, τοῦτο δὲ φθειρεσθαι μὲν οὐκ ἐστὶ, μεταβάλλεσθαι δέ. Εἰ δὲ ὑπ' ἄλλων σωμάτων ὁ Κόσμος φθείρεται, πόθεν γενομένων ἢ ποῦ νῦν ὄντων; Οὐκ ἐστὶν εἰπεῖν. Ἔτι πᾶν τὸ φθειρόμενον, ἢ εἶδει ἢ ὕλῃ φθείρεται. Ἔστι δὲ εἶδος μὲν τὸ σχῆμα, ὕλη δὲ τὸ σῶμα· καὶ τῶν μὲν εἰδῶν φθειρομένων, τῆς δὲ ὕλης μενούσης, ἕτερα ὀρῶμεν γινόμενα· εἰ δὲ ὕλη φθείρεται, πῶς ἐν τοσούτοις ἔτεσιν οὐκ ἐπέλιπεν;

Εἰ δὲ ἀντὶ τῆς φθειρομένης ἕτερα γίνεται, ἢ ἐκ τῶν ὄντων ἢ ἐκ τῶν μὴ ὄντων γίνεται· ἀλλ' εἰ μὲν ἐκ τῶν ὄντων, τῶν ὄντων μενόντων ἀεὶ καὶ ἡ ὕλη ἐστὶν ἀεὶ· εἰ δὲ καὶ τὰ ὄντα φθείρεται, οὐ τὸν Κόσμον μόνον ἀλλὰ καὶ πάντα λέγουσι φθειρεσθαι. Εἰ δὲ ἐκ τῶν μὴ ὄντων ἢ ὕλη, πρῶτον μὲν ἀδύνατον ἐκ τῶν μὴ ὄντων εἶναι τι, εἰ δὲ καὶ τοῦτο γένοιτο καὶ δυνατὸν ἐκ τῶν μὴ ὄντων εἶναι τὴν ὕλην, ἕως ἂν ἡ τὰ μὴ ὄντα ἔσται καὶ ἡ ὕλη, οὐ γὰρ δήποτε καὶ τὰ μὴ ὄντα ἀπόλλυται. Εἰ δὲ ἀνείδεον λέγουσι μένειν τὴν ὕλην, πρῶτον μὲν διὰ τί οὐ κατὰ μέρη ἀλλ' ἐν ὅλῳ τοῦτο γίνεται τῷ Κόσμῳ; Ἐπειτα οὐ τὸ εἶναι τῶν σωμάτων τὸ δὲ κάλλος φθείρουσι μόνον. Ἔτι πᾶν τὸ φθειρόμενον ἢ ἀφ' ὧν ἐγένετο εἰς

ἐκεῖνα λύεται, ἢ εἰς τὸ μὴ ὄν ἀφανίζεται. Ἄλλ' εἰ μὲν ἀφ' ὧν ἐγένετο εἰς ἐκεῖνα λυθείη, πάλιν γίνεται ἕτερα – διὰ τί γὰρ τὴν ἀρχὴν ἐγένετο; – εἰ δὲ εἰς τὸ μὴ ὄν ἄπεισι τὰ ὄντα, τί κωλύει καὶ τὸν Θεὸν τοῦτο παθεῖν; Εἰ δὲ ἡ δύναμις κωλύει οὐκ ἔστι δυνατοῦ ἑαυτὸν μόνον σώζειν, καὶ ὁμοίως δὲ ἀδύνατον ἐκ τῶν μὴ ὄντων γίνεσθαι τὰ ὄντα καὶ τὰ ὄντα εἰς τὸ μὴ ὄν ἀφανίζεσθαι. Ἔτι ἀνάγκη τὸν Κόσμον, εἰ φθείρεται, ἢ κατὰ φύσιν φθειρεσθαι ἢ παρὰ φύσιν· οὐδὲ τὸ παρὰ φύσιν πρότερον ἔχει τῆς φύσεως, εἰ δὲ παρὰ φύσιν, δεῖ ἑτέραν εἶναι φύσιν τὴν μεταβάλλουσαν τοῦ Κόσμου τὴν φύσιν· ὅπερ οὐ φαίνεται. Ἔτι, πᾶν τὸ φύσει φθειρόμενον, καὶ ἡμεῖς φθείρειν δυνάμεθα· τοῦ δὲ Κόσμου τὸ μὲν κυκλικὸν σῶμα οὔτε ἔφθειρέ τις ποτε οὔτε μετέβαλε· τῶν δὲ στοιχείων μεταβάλλειν μὲν δυνατόν, φθείρειν δὲ ἀδύνατον. Ἔτι πᾶν τὸ φθειρόμενον ὑπὸ χρόνου μεταβάλλεται καὶ γηρᾶ· ὁ δὲ Κόσμος ἐν τοσοῦτοις ἔτεσιν ἀμετάβλητος μένει. Τοσαῦτα καὶ πρὸς τοὺς ἰσχυροτέρων ἀποδείξεων δεομένους εἰπόντες, αὐτὸν ἡμῖν εὐχόμεθα ἴλεων τὸν Κόσμον γένεσθαι.

26. Διὰ τί ἀθεΐαι γίνονται. καὶ ὅτι Θεὸς οὐ βλάπτεται

Καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ἀθεΐας περὶ τινὰς τόπους τῆς γῆς γενέσθαι πολλάκις δὲ ὕστερον ἔσσεσθαι ἄξιον ταράττειν τοὺς ἔμφρονας. Ὅτι τε οὐκ εἰς Θεοὺς γίνεται ταῦτα, ὥσπερ οὐδὲ αἱ τιμαὶ ἐκείνους ὠφελούσαι ἐφάνησαν, καὶ διὰ τὸ ἀδυνατεῖν μέσης οὐσίας οὐσαν τὴν ψυχὴν αἰεὶ κατορθοῦν, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι πάντα τὸν Κόσμον τῆς τῶν Θεῶν Προνοίας ἀπολαύειν ὁμοίως· ἀλλὰ τὰ μὲν αἰώνως, τὰ δὲ κατὰ χρόνον, καὶ τὰ μὲν πρῶτως, τὰ δὲ δευτέρως μετέχειν ἐκείνης, ὥσπερ καὶ τῶν αἰσθήσεων πασῶν μὲν ἡ κεφαλὴ, μιᾶς δὲ ὅλον τὸ σῶμα αἰσθάνεται.

27. Ὅτι αἱ ἀποφράδες διὰ τὸ μὴ δύνασθαι αἰεὶ τοὺς ἀνθρώπους θεραπεύειν ἐγένοντο

Καὶ διὰ τοῦτο, ὡς ἔοικεν, οἱ τὰς ἐορτὰς καταστησάμενοι καὶ Ἀποφράδας ἐποίησαν, ἐν αἷς τὰ μὲν ἤργει τῶν ἱερῶν, τὰ δὲ ἐκλείετο, τῶν δὲ καὶ τὸν κόσμον ἀφήρουν, πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῆς ἡμετέρας ἀφοσιούμενοι φύσεως. Καὶ κολάσεως δὲ εἶδος εἶναι ἀθεΐαν οὐκ ἀπεικός· τοὺς γὰρ γνόντας Θεοὺς καὶ καταφρονήσαντας εὐλογον ἐν ἑτέρῳ βίῳ καὶ τῆς γνώσεως στέρεσθαι· καὶ τοὺς ἑαυτῶν βασιλέας ὡς Θεοὺς τιμήσαντας ἔδει τὴν δίκην αὐτῶν ποιῆσαι τῶν Θεῶν ἐκπεσεῖν.

28. Διὰ τί οἱ ἀμαρτάνοντες οὐκ εὐθέως κολάζονται

Εἰ δὲ μηδὲ τούτων μηδὲ τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων εὐθύς αἱ δίκαι τοῖς ἀμαρτήσασιν ἔπονται θαυμάζειν οὐ δεῖ, ὅτι τε οὐ Δαίμονές εἰσι

μόνον οἱ κολάζοντες τὰς ψυχάς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἑαυτὴν ὑπάγει τῇ δίκῃ· καὶ ὅτι μένουσι τὸν ἅπαντα χρόνον, οὐκ ἐχορῆν ἐν ὀλίγῳ πάντων τυχεῖν· καὶ διὰ τὸ δεῖν ἀνθρωπίνην ἀρετὴν εἶναι. Εἰ γὰρ τοῖς ἁμαρτήσασιν εὐθύς ἠκολούθουν αἱ δίκαι, φόβῳ δικαιοπραγοῦντες ἀνθρώποι ἀρετὴν οὐκ ἂν εἶχον.

29. Ὅτι διάφοροι αἱ κολάσεις. καὶ πᾶσαι μετὰ τῆς ἀλόγου ψυχῆς διὰ τοῦ σκιοειδοῦς σώματος

Κολάζονται δὲ τοῦ σώματος ἐξελθοῦσαι αἱ μὲν ἐνταῦθα πλανώμεναι, αἱ δὲ εἰς τινὰς τόπους τῆς γῆς θερμούς ἢ ψυχρούς, αἱ δὲ ὑπὸ Δαιμόνων ταραττόμεναι· πάντα δὲ μετὰ τῆς ἀλόγου ὑπομένουσι, μεθ' ἧσπερ καὶ ἤμαρτον· δι' ἣν καὶ τὸ σκιοειδὲς σῶμα ὑφίσταται ὁ περὶ τοὺς τάφους καὶ μάλιστα τῶν κακῶς ζησάντων ὄραται.

30. Περὶ μετεμψυχώσεως. καὶ πῶς εἰς ἄλογα <αἱ ψυχαὶ> λέγονται φέρεσθαι

Αἱ δὲ μετεμψυχώσεις εἰ μὲν εἰς λογικὰ γένοιτο, αὐτὸ τοῦτο ψυχαὶ γίνονται τῶν σωμάτων, εἰ δὲ εἰς ἄλογα, ἐξωθεν ἔπονται, ὥσπερ καὶ ἡμῖν οἱ εἰληχότες ἡμᾶς Δαίμονες· οὐ γὰρ μήποτε λογικὴ ἀλόγου ψυχῆς γένοιτο.

31. Ὅτι ἀνάγκη μετεμψυχῶσιν εἶναι

Τὴν δὲ μετεμψύχωσιν ἐκ τῶν ἐκ γενετῆς παθῶν ἔστιν ἰδεῖν – διὰ τί γὰρ οἱ μὲν τυφλοὶ, οἱ δὲ παρεμμένοι, οἱ δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν κακῶς ἔχοντες τίκτονται; – καὶ ἐκ τῆς φύσεως ἐχούσας ἐν σώματι πολιτεύεσθαι τὰς ψυχὰς μὴ δεῖν ἅπαξ ἐξελθούσας τὸν ἅπαντα αἰῶνα μένειν ἐν ἀργίᾳ.

Εἰ γὰρ μὴ πάλιν αἱ ψυχαὶ εἰς σώματα φέροντο, ἀνάγκη ἀπείρους εἶναι ἢ τὸν Θεὸν αἰεὶ ἐτέρας ποιεῖν· ἀλλ' οὐδὲ ἀπειρόν τι ἐν τῷ Κόσμῳ – ἐν γὰρ πεπερασμένῳ ἀπειρόν τι οὐκ ἂν γένοιτο – , οὐδὲ ἄλλας γίνεσθαι δυνατόν – πᾶν γὰρ ἐν ᾧ τι γίνεται καινὸν καὶ ἀτελὲς εἶναι ἀνάγκη – · τὸν δὲ Κόσμον ἐκ τελείου γενόμενον τέλειον εἶναι προσήκει.

32. Ὅτι καὶ ζῶντες καὶ τελευτήσαντες εὐδαίμονες οἱ ἀγαθοὶ

Αἱ δὲ κατ' Ἀρετὴν ζήσασαι ψυχαὶ τὰ τε ἄλλα εὐδαιμονοῦσαι καὶ τῆς ἀλόγου χωρισθεῖσαι καὶ καθαραὶ παντὸς γενόμεναι σώματος Θεοῖς τε συνάπτονται, καὶ τὸν ὅλον Κόσμον συνδιοικοῦσιν ἐκεῖνοις.

Καίτοι καὶ εἰ μηδὲν αὐταῖς τούτων ἐγένετο, αὐτὴ γε ἡ Ἀρετὴ καὶ ἡ ἐκ τῆς Ἀρετῆς ἡδονὴ τε καὶ δόξα ὅ τε ἄλυπος καὶ ἀδέσποτος βίος εὐδαίμονας ἤρκει ποιεῖν τοὺς κατ' Ἀρετὴν ζῆν προελομένους καὶ δυναθύντας.

◇
Το
παρόν στοι-
χειοθετήθηκε με
το $\text{\LaTeX}2_{\epsilon}$ και την Ελ-
ληνική επιλογή του Babel
για λογαριασμό του
Υπατου Συμβου-
λίου Ελλήνων
Εθνικών
◇